

IRYNA VOLOVENKO

National Pedagogical Dragomanov University
Ukraine, Kyiv

volovenko@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0133-5502>

IRYNA HRYHORENKO

National Pedagogical Dragomanov University
Ukraine, Kyiv

iragrighorenko@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4256-0367>

DOI: 10.13166/JMS/117974

JOURNAL OF MODERN
SCIENCE TOM 4/43/2019,
S. 183–194

PECULIARITIES OF USING METAPHORAS METALANGUAGE ELEMENT IN POLITICAL TEXTS

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТАФОРИ ЯК МЕТАМОВНОГО ЕЛЕМЕНТА В ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТАХ

ABSTRACT

Political communication is acquiring important value in the modern society, and political text is one of the methods of communication between politics and society, so, informational saturation, logic, emotionality, appraisals, call to support characterize the political vocabulary. The meta-linguistic constructions, that politics use in their speeches contribute to understanding and establishing an effective dialogue between political speakers and addressee. A speech with meta-language elements, expressed by metaphors, is clearer, closer, and more convincing to the electorate. In addition, meta-language elements, expressed by a metaphor, in the political text not only openly explain the subjective estimation of the speaker to a particular situation, but also determine its political position. The metaphor is a unique property in the sense of the effect of persuasion – it is difficult to deny it, it tends to compulsory perception.

Purpose is to find out functional meta-lingual constructions (meta-lingual reflexive), expressed by metaphor, in political texts, that is one of the main way in a connection the politics with the society and lead to understanding and establishing effective dialogue between political speaker and addressee.

Methods. A systematic analysis of scientific literature on the above-mentioned issues was conducted, To achieve this goal; cases of using a metaphor as a meta-language reflexion in political texts was described; a comparative analysis of the influence of political texts with meta-language elements, expressed by a metaphor, and political texts without meta-material elements on the addressee is carried out.

Results. It has been found out that the meta-language element, expressed by a metaphor, performs a function in political texts:

- influence on the intelligence, sense and will of the addressee;
- Adjustment of concepts in order to create a certain thought and structure of human thinking in the process of political activity;
- identification of the social, political, value orientations of the addressee, his ideological heterogeneity;
- formation of appraisal meanings concerning the speeches of subjects of political discourse, that is, positive or negative thoughts on a particular political situation.

Metaphorical reflections expressed by a metaphor – are an integral element in contemporary political discourse, because in a context of fierce competition, the subjects of political activity need to express their point of view clearly and clearly, persuade the interlocutor in their own right, attract as many supporters as possible to support their ideas

KEYWORDS: *metamorphic reflection, metaphor, political text, political discourse, meta-language reflection functions.*

Анотація

У статті акцентовано увагу на тому, що в сучасному суспільстві політична комунікація набуває вагомого значення, а політичний текст є одним із засобів зв'язку політиків з суспільством, тому для політичного лексикону характерна не лише інформаційна насиченість, логічність, а й емоційність, оціночність, призивність. Метамовні конструкції, що політики застосовують у промовах (метамовні рефлексиви), сприяють порозумінню і налагодженню ефективного діалогу між політичними ораторами та адресатом. Промова з метамовними елементами, вираженими метафорами, є зрозумілішою, ближчою та переконливішою для електорату. Окрім цього, метамовні елементи, виражені метафорою, у політичному тексті не лише відкрито пояснюють суб'єктивну оцінку мовця до певної ситуації, а й визначають його політичну позицію. Метафора є унікальною властивістю у сенсі ефекту переконування – на неї важко дати спростування, вона схиляє до обов'язкового сприйняття.

Мета – з'ясувати функціональні особливості метамовних конструкцій (метамовного рефлексива), вираженого метафорою, у політичних текстах, що є одним із основних засобів зв'язку політиків з суспільством та сприяють розумінню і налагодженню ефективного діалогу між політичними ораторами та адресатом.

Методи. Для досягнення зазначеної мети було проведено системний аналіз наукової літератури з зазначеної проблематики; описано випадки використання метафори як метамовного рефлексиву у політичних текстах; здійснено порівняльний аналіз впливу на адресата політичних текстів з метамовними елементами, вираженими метафорою, та політичних текстів без метамовних елементів.

Висновки. З'ясовано, що метамовний елемент, виражений метафорою, у політичних текстах виконує функцію

- впливу на інтелект, почуття і волю адресата;
- коригування понять з метою створення певної думки та структуризації мислення людини в процесі політичної діяльності;
- виявлення соціальних, політичних, ціннісних орієнтацій адресанта, його світоглядну неоднорідність;
- формування оцінних смислів щодо промов суб'єктів політичного дискурсу, тобто позитивних, або негативних думок про ту чи іншу політичну ситуацію.

Метамовні рефлексиви, виражені метафорою, – невід'ємний елемент в сучасному політичному дискурсі, оскільки в умовах жорсткої конкуренції суб'єктам політичної діяльності необхідно висловлювати свою точку зору чітко і ясно, переконувати співрозмовника у своїй правоті, залучати до підтримки своїх ідей якнайбільшу кількість прихильників.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *метамовна рефлексія, метафора, політичний текст, політичний дискурс, функції метамовного рефлексива.*

Вступ

Образність в політичних текстах – один із засобів створення експресії, що є необхідною умовою функціонування засобів масової інформації – основного майданчика політичних текстів. Інформація в політичних текстах призначена не для вузького кола фахівців, а для широких верств суспільства, тому для публіцистичного стилю (а зокрема й політичного

лексикону) характерна не лише логічність, а й емоційність, оціночність, призивність. Крім нейтральної, в ньому широко використовується високопарна, урочиста лексика і фразеологія, емоційно забарвлені слова, бездієслівні фрази, риторичні запитання, вигуки, повтори, чергування експресивних і стандартних мовних засобів тощо. Усі перелічені прийоми є невід'ємними для політичної комунікації, оскільки в умовах жорсткої конкуренції суб'єктам політичної діяльності необхідно висловлювати свою точку зору чітко і ясно, переконувати співрозмовника у своїй правоті, залучати до підтримки своїх ідей якнайбільшу кількість прихильників. Саме тому промови політичних діячів містять метафоричні елементи. Метафора є вагомим комунікативним засобом, особливо коли політичні суб'єкти використовують її як метамовний елемент з метою впливати на емоції, викликати у реципієнтів певні запрограмовані реакції, роз'яснювати сказане. Тоді метафора стає поліфункціональною. Тобто, окрім базових функцій вербальної комунікації (емотивної, поетичної, конотативної та фактичної), метафора набуває метамовної функції («тлумачної» або «пояснювальної»). Яка породжена потребою встановлення мовного контакту адресанта повідомлення зі своїм адресатом для здійснення на останнього певного впливу. Тобто можемо припустити, що у ролі метамовного компонента метафора набуває ще й контактновстановлювальної функції. Отже, метафора як метамовний елемент є невід'ємною складовою політичного тексту, що потребує більш ґрунтовного вивчення.

Мета – з'ясувати функціональні особливості метамовних конструкцій (метамовного рефлексива), вираженого метафорою, у політичних текстах, що є одним із основних засобів зв'язку політиків з суспільством, що сприяє порозумінню і налагодженню ефективного діалогу між політичними ораторами та адресатом.

Завдання статті: окреслити функції метамовного елемента, вираженого метафорою, в політичних текстах; вказати на те, що поняття «національний колорит» та «національне підґрунтя» є основним для метамовного елемента, вираженого метафорою, у політичних текстах.

Функції метамовного елемента, вираженого метафорою,
в політичному тексті

В епоху перемін, коли руйнується старе, а нове ще не визначене чітко, не стійке, саме метамовні елементи є тією допоміжною складовою, яка зводить нанівець різночитання певних політичних дискурсів. Тобто метамовні рефлексиви в політичному тексті допомагають усувати комунікативні непорозуміння та невизначеності.

Р. Якобсон у своїх працях метамову ілюструє передусім випадками недостатнього розуміння основного повідомлення, коли один із співрозмовників потребує уточнення, тлумачення сказаного (Jakobson R., 1960, p. 356). Наприклад: «Мені пропонували і Тимошенко, і Янукович і їхні люди. (Ну такий політичний продукт потрібний – Яценюк. Так гарно говорить, молодий, років **20** пропрацює в політиці. Треба було б його прикупити). Я відмовився», – зазначив він. (ТСН, 22.12.2009). Отже, наведений приклад демонструє, що пояснення – метамовні конструкції (метамовні рефлексиви) – сприяють порозумінню і налагодженню ефективного діалогу між політичними ораторами та адресатом.

Почасти рефлексив, тобто акт метамовного коментування політичного тексту, дискурсу, може бути виражений метафоричним елементом. Промова з метамовними елементами, вираженими метафорами, є зрозумілішою, ближчою та переконливішою для електорату. Оскільки метафора є елементом ментальності суспільства, тісно пов'язана з суспільними, культурними процесами життєдіяльності громади. Тому особливістю сучасної метафори у політичному тексті є процес переосмислення та інновації старих слів, з якими будь-яка людина, що не дотична до політичної сфери, стикається практично щодня. Метафора у політичному тексті є творчим продуктом, що виникає щоразу в процесі мовлення. Саме метафора у політичному тексті є яскравим прикладом індивідуального перехрещення номінацій із різних сфер життя. Такі лексичні одиниці асоціюються з економічними, політичними, культурними, освітніми подіями, явищами і суб'єктами, а не з колишньою (вихідною) областю референції (Лакофф Д., Джонсон М. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [httpHYPERLINK "http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf"](http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf)//HYPERLINK "<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>"codenlpHYPERLINK "<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>".

HYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”ruHYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”/HYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”booksHYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”/HYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”lakoffHYPERLINK “<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”pdf).

Метамова, або надтекст, виражена метафорою, дозволяє виявити соціальні, політичні, ціннісні орієнтації адресанта, його світоглядну неоднорідність.

Е. Шейгал у своїх працях акцентує увагу на специфіці метамовних елементів політичного дискурсу та функціях такого типу метамовних висловлювань – зниження чи зняття інформаційної ентропії, що розуміється як «корекція повідомлення в сторону уточнення, наближення до істини», або до позиції адресанта (Шейгал Е. И. , 2004).

Доречним у таких випадках є використання метафори. Наприклад: В Кремлі розраховували, що посіяні російськими спецслужбами бацили спровокують епідемію сепаратизму в усіх східних і південних областях. Але ця ідея не знайшла підтримки ніде, включно з Донбасом. – над проектом «Новоросія» його автори і промоутери кілька днів тому власноруч поставили велику могильну плиту», – зазначив П.Порошенко (Віче, №11, червень 2015). Почасти політичні оратори для окреслення свого ставлення до певної ситуації послуговуються фразеологізмами, наприклад: Крім всього цього, Порошенко слідкує за своїм публічним образом. У нього є сайт www.poroshenko.org, де, щоправда, часто Петра Порошенка називають «Петром Дорошенком». Це помилка через неухважність – коли текст писали в редакції “Ворд”, він автоматично замінив прізвище. Тобто, як і багато інших персональних моментів у іміджі нашого героя, це теж зроблено лівою рукою (Петро Порошенко в інтер’єрі картин і картинок, Українська правда, 11 січня, 2005).

Дж. Лакофф, у свою чергу, у своїй праці «Метафори, якими ми живемо» стверджує, що промовець, використовуючи метафори загалом, а можемо стверджувати, і як метамовний елемент зокрема, таким чином трансформує «початкову інформацію» в «кінцеву», а саме в ту, яка сформує потім думку слухачів (Дж. Лакофф, М. Джонсон).

Позаяк образність і виразність метамовних елементів, що досягається за допомогою метафор, змушує адресата думати логічно, більше застосовувати образне мислення, зіставляти непорівнюване і порівнювати непорівнюване, щоб зрозуміти текст і підтекст адресанта. Метамовні рефлексиви, виражені метафорою, в сучасному політичному дискурсі виконують функцію коригування понять з метою створення певної думки та структуризації мислення людини в процесі політичної діяльності, наприклад: В Антикорупційному бюро, Генеральній прокуратурі, МВС в рамках моєї стратегії про залучення іноземних фахівців призначено на ключові посади чимало спеціалістів із успішним досвідом ефективної боротьби з корупцією. І це не єдина перевага іноземців, відсутність зв'язків в українській політичній та діловій еліті, часто-густо корупційних зв'язків, гарантує, що працюватимуть вони, не зважаючи на персоналії. (Ескалатори, які протягом кількох десятків років транспортували вантажі з грошима нагору, зупинено і демонтовано) (Послання Президента України до Верховної Ради, 04.06.2015). Очевидно, що метафора у функції метамовного рефлексива легше і швидше за інші фігури «пробуджує» та стимулює рефлексивні процеси – і тому являє собою найефективніший засіб розуміння змістовності тексту, формування оцінних смислів щодо промов суб'єктів політичного дискурсу.

Поняття «національний колорит» та «національне підґрунтя» як основа метамовного елемента, вираженого метафорою

На відміну від художніх текстів, основна функція метамовного елемента, вираженого метафорою, у політичному тексті не лише прикрасити його, зробити більш влучним і зрозумілим, а й впливати на інтелект, почуття і волю адресата.

А здійснення цього можливе за умови розуміння людського мислення, вивчення ментальних процесів і осягнення індивідуального, групового (партійного, класового та ін.) і національної самосвідомості.

Будь-яка метафора «живе» не сама по собі, а в певному контексті, тексті, дискурсі. Метафора може бути правильно зрозуміла адресатом тільки в тому випадку, якщо він враховує щонайменше контекст, в якому вона реалізується. Таким контекстом можуть бути певні події,

ситуації в діяльності чи комунікації суб'єктів. Причому вказані події повинні стати тими чинниками, які спонукають і адресанта, і адресатів до відтворення у пам'яті низки подій, тобто до рефлексії, яка є зв'язком між уже здобутим досвідом і ситуацією, яку подає політичний суб'єкт (Воловеноко І., 2019).

Французький психолог та публіцист Г. Лебон висловив думку про те, що натовп сприймає тільки образи і мислить лише ними. Тому лише надтекст спроможний вразити натовп, викликати в них жах чи відразу, а також стимулювати до певних дій. А отже, за допомогою образів на аудиторію можна здійснити інформаційно-психологічний вплив, змусити реципієнтів відчувати єдність з державою та її союзниками, ненависть до спільного ворога, об'єднатися зі своїми союзниками та пережити масове натхнення. Тому, метафора у метамовному коментарі почасти викликає у адресата низку асоціацій (Лебон Г., 2016).

Ю.Лотман у совоїй праці зазначав, що функція адекватного передавання значень виконується найточніше за умови співпадіння кодів мовця та слухача при максимальній однозначності текстів (Лотман Ю., 1985). Тому основною ознакою метамовних елементів політичного тексту має бути «національний колорит», метафоричність мовлення – мати «національне підґрунття». Наприклад, авторська метафора Петра Порошенка «Одного напувай «Укрспиртом», іншого – нагодуй «Укрм'ясом», тому – помаж губи «Укрсалом» слугує метатекстом до поняття «тіньова приватизація» саме в українських реаліях: «Однак заборона на приватизацію створює імунітет для авторів корупційних схем в неефективному держсекторі. Нічого, крім збитків, ці фабрики й заводи, за дуже й дуже рідкісними винятками, бюджету не приносять. Їхній менеджмент, як правило, приватизований разом із фінансовими потоками. Це і є те, що називається тіньовою приватизацією. ... Одного напувай «Укрспиртом», іншого – нагодуй «Укрм'ясом», тому – помаж губи «Укрсалом». Цілком природно, що в такого порядку речей уже багато прихильників, бо смачно, вигідно й дешево, і головне – чужим коштом» (Однак заборона на приватизацію створює імунітет для авторів корупційних схем.....Послання Президента України до Верховної Ради. Опубліковано 04.06.2015). Очевидно, що у політичний

мові метафора лежить на межі індивідуального та загального. Тобто політична метафора оратора зрозуміла суб'єктам, які є учасниками певних політичних реалій та об'єднані національним підґрунтям.

Висновки

Отже, для повного розуміння актуального сенсу і асоціативного потенціалу метамовного елемента, вираженого метафорою, у політичному тексті необхідно враховувати не тільки найближчий контекст, а й текст в цілому, а також специфіку політичного дискурсу на відповідному етапі розвитку суспільства. Особливе значення мають ментальні утворення, властиві більшості носіїв певної культури. Такі стандартні утворення складають основу загальної понятійної системи, необхідної для забезпечення взаєморозуміння між відправником і одержувачем повідомлення.

Метамовний елемент, виражений метафорою, у політичних текстах виконує функцію впливу на інтелект, почуття і волю адресата; коригування понять з метою створення певної думки та структуризації мислення людини в процесі політичної діяльності; виявлення соціальних, політичних, ціннісних орієнтацій адресанта, його світоглядну неоднорідність; формування оцінних смислів щодо промов суб'єктів політичного дискурсу, тобто позитивних, або негативних думок про ту чи іншу політичну ситуацію. Метамовні рефлексиви, виражені метафорою, – невід'ємний елемент в сучасному політичному дискурсі.

Бібліографія

- Gilev A.A. Osnovnye indicatory kognitivnykh kompetentsii (Main indicators of cognitive competencies). Samara state architectural and civil engineering university. Available at: <http://vestnik-pp.samgtu.ru/uploads/series/1/40/416/2014-1-21-0007.pdf> (accessed 6 October 2017).
- Jakobson R. Closing Statement: Linguistics and Poetics . Style in Language. – Cambridge, Mass. : MIT Press ; N. Y. – L. : Wiley, 1960. – P. 350 – 377, 356
- Sornig K. Lexical Innovation. Amsterdam: John Benjamins B.V., 1981. – 117p.,
- Богин Г.И. Типология понимания текста. Учебное пособие – Калинин: КГУ, 1986. – 87 с.

В Антикорупційному бюро, Генеральній прокуратурі, МВС в рамках моєї стратегії про залучення іноземних фахівців призначено...Послання Президента України до Верховної Ради. Опубліковано 04.06.2015. <https://www.president.gov.ua/news/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-u-35412>

Валькман Ю. Р. Когнитивные графические метафоры: когда, зачем, почему и как мы их используем [Электронный ресурс] / Ю.Р.Валькман. – Режим доступа. – <http://www.humans.ru/humans/54138>.

Воловенко І. Метафора в педагогічному дискурсі як показник високопрофесійності педагога. Професійний розвиток педагога в світлі євроінтеграційних процесів. [Електронний ресурс] / – Режим доступу. – <https://doi.org/10.192219/978-3-946407-07-2>

Гак В. Г. Метафора: универсальное и специфическое .Метафора в языке и в тексте. – М., 1988. – С. 11 – 26.

Зинченко В.П. Живые метафоры смысла. Вопросы психологии. 2006. № 5. С. 100–113.

Крюкова А.М. Диалектика постижения гармонии. Творческое взаимодействие. – М., 1988, С. 99 – 129.

Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”://HYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”codenlpHYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”.HYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”ruHYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”/HYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”booksHYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”/HYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”lakoffHYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”.HYPERLINK „<http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>”pdf

Лебон Густав . Психология народов и масс. Москва: ИД «Социум», 2016, 231 с.

Лотман Ю.М. Двойственная природа текста (связный текст как семантическое и коммуникативное образование). Текст и культура: общие и частные проблемы. – Москва: Наука, 1985. – С. 3-20.

Однак заборона на приватизацію створює імунітет для авторів корупційних схем ...Послання Президента України до Верховної Ради. Опубліковано 04.06.2015. <https://www.president.gov.ua/news/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-u-35412>

Оцінки й завдання від Президента. Віче, №11, червень 2015. <http://veche.kiev.ua/journal/4771/>

- Петро Порошенко в інтер'єрі картин і картинок. Українська правда . Опубліковано 11 січня, 2005. <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/01/11/3006055/>
- Почепцов Г. Теория коммуникации [Электронный ресурс] / Г. Почепцов – Режим доступа. – http://yanko.lib.ru/books/betweenall/pochepcov-theory-of-com.htm#_Тoc522038250
- Рапуто А.Г. Применение концептуальных диаграмм, концепт карт, карт ума и визуальных метафор для визуализации педагогических объектов [Электронный ресурс] / А.Г. Рапуто – Режим доступа. – <http://econf.rae.ru/pdf/2010/09/6da37dd313.pdf>
- Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса : [монография] / Е. И. Шейгал. – Москва : Гнозис, 2004. – 326 с.
- Яценюк визнав, що втік з парламенту і розповів, як його хотіли купити (2009). ТСН. Опубліковано 22.12.2009. <https://tsn.ua/ukrayina/yatsenyuk-viznav-shchovtik-z-parlamentu-i-rozpoviv-yak-iogo-hotili-kupiti.html>

References

- Gilev A.A. Osnovnye indicatory kognitivnykh kompetentsii (Main indicators of cognitive competencies). Samara state architectural and civil engineering university. Available at: <http://vestnik-pp.samgtu.ru/uploads/series/1/40/416/2014-1-21-0007.pdf> (accessed 6 October 2017).
- Jakobson R. Closing Statement: Linguistics and Poetics . Style in Language. – Cambridge, Mass. : MIT Press ; N. Y. – L. : Wiley, 1960. – P. 350 – 377, 356
- Sornig K. Lexical Innovation. Amsterdam: John Benjamins B.V., 1981. – 117p.,
- Bohyn H.Y. Typolohyia ponymanya teksta. Uchebnoe posobyе – Kalynyn: KHU, 1986. s. 87.
- V Antykoruptsiinomu biuro, Heneralnii prokuraturi, MVS v ramkakh moiei stratehii pro zaluchennia inozemnykh fakhivtsiv pryznacheno...Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady. Opublikovano 04.06.2015. <https://www.president.gov.ua/news/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-u-35412>
- Valkman Yu. R. Kohnytyvnye hrafycheskye metafory: kohda, zachem, pochemu y kak my ykh yspolzuem [Elektronnyi resurs] / Yu.R.Valkman. – Rezhym dostupu. – <http://www.humans.ru/humans/54138>.
- Volovenko I. Metafora v pedahohichnomu dyskursi yak pokaznyk vysokoprofesiinosti pedahoha. Profesiinyi rozvytok pedahoha v svitli yevrointehratsiinykh protsesiv.

- [Elektronnyi resurs] / – Rezhym dostupu. – <https://doi.org/10.192219/978-3-946407-07-2>
- Hak V. H. Metafora: unyversalnoe y spetsyfycheskoe .Metafora v yazyke y v tekste. – M., 1988. – s. 11 – 26.
- Zynchenko V.P. Zhyvye metafory smysla. Voprosy psykholohyy. 2006. № 5. s. 100–113.
- Kriukova A.M. Dyalektyka postyzhenyia harmonyi. Tvorcheskoe vzaymodeistvye. – M., 1988, S. 99 – 129.
- Lakoff D., Dzhonson M. Metafory, kotorymy my zhyvem. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://codenlp.ru/books/lakoff.pdf>
- Lebon Hustav. Psykholohyia narodov y mass. Moskva: YD „Sotsyum”, 2016, s. 231
- Lotman Yu.M. Dvoistvennaia pryroda teksta (sviaznyi tekst kak semantycheskoe y kommunykativnoe obrazovanye). Tekst y kultura: obshchye y chastnye problemy. – Moskva: Nauka, 1985. –s. 3-20.
- Odnak zaborona na pryvatyzatsiiu stvoriuie imunitet dlia avtoriv koruptsiinykh skhem ...Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady. Opublikovano 04.06.2015. <https://www.president.gov.ua/news/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-u-35412>
- Otsinky y zavdannia vid Prezydenta. Viche, №11, cherven 2015. <http://veche.kiev.ua/journal/4771/>
- Petro Poroshenko v interieri kartyn i kartynok. Ukrainska pravda . Opublikovano 11 sichnia, 2005. <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/01/11/3006055/>
- Pocheptsov H. Teoryia kommunykatsyy [Elektronnyi resurs] / H. Pocheptsov – Rezhym dostupu. – http://yanko.lib.ru/books/betweenall/pochepcov-theory-of-com.htm#_Toc522038250
- Raputo A.H. Prymenenye kontseptualnykh dyahramm, kontsept kart, kart uma y vyzualnykh metafor dlia vyzualyzatsyy pedahohycheskykh ob'ektov [Elektronnyi resurs] / A.H. Raputo – Rezhym dostupu. – <http://econfr.rae.ru/pdf/2010/09/6da37dd313.pdf>
- Sheihal E. Y. Semyotyka polytycheskoho dyskursu : [monohrafiya] / E. Y. Sheihal. – Moskva : Hnozys, 2004. – s. 326
- Yatseniuk vyznav, shcho vtik z parlamentu i rozpoviv, yak yoho khotily kupyty (2009). TSN. Opublikovano 22.12.2009. <https://tsn.ua/ukrayina/yatsenyuk-viznav-shcho-vtik-z-parlamentu-i-rozpoviv-yak-iogo-hotili-kupiti.html>